

АДАПТАЦІЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО НАВЧАННЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Староста В.І.

Україна, м. Ужгород, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Герц М.І.

Україна, м. Мукачево, Мукачівський державний університет

Для студентів початок навчання у вищому навчальному закладі є важливим етапом їхнього життя, адаптації до нових умов, способу життя. Від наслідків такого пристосування в значній мірі залежить результативність навчальної діяльності, самореалізація, особистісний розвиток молодої людини. Проблема адаптації особистості знаходиться у колі уваги багатьох вчених. Зупинимося на деяких дослідженнях.

Так, М. Шиком проведено аналіз наукових досліджень із проблеми адаптації в освітній галузі (Т. Алексєєва, І. Бойко, Л. Волошина, С. Гура, О. Мороз, В. Цибулько та ін.); доведено, що в педагогіці однозначно трактуються поняття «навчальна адаптація» й «професійна адаптація». Окреслено, що натомість недостатньо чітко визначено категорію адаптації особистості до професійної діяльності на етапі її підготовки у вищому навчальному закладі. Тому дослідником в контексті наукових інтерпретацій базових понять «професійна адаптація», «соціально-професійна адаптація», «готовність до професійної адаптації», «адаптаційна готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності» узагальнено, що феномен адаптації до професійної діяльності – це складний процес поетапного входження особистості в майбутню професію [3].

У дисертаційному дослідженні Л. Дябел [2] обґрунтовано, що процес соціалізації особистості студента-першокурсника як багатофакторний феномен розпочинається на адаптаційній стадії. Л. Дябел визначає *соціально-педагогічну*

адаптацію як процес активного пристосування студента-першокурсника до нових умов соціуму, результатом якого є гармонійне задоволення його потреб у здоровій життєдіяльності, позитивне ставлення до нового статусу та повноцінне включення в нову систему міжособистісних стосунків в студентському та загальноуніверситетському колективах. Автор зазначає, що соціально-педагогічна адаптація студентів-першокурсників відбувається на трьох рівнях: педагогічному (навчання та виховання); психологічному (індивідуальні особливості перебігу психічних процесів); соціальному (нові умови життя, колектив, спілкування тощо) [2].

На думку Д. Дубровіна, результатом успішного пристосування студентів до нових умов, є *адаптованість*, що складається з таких компонентів [1, с.11]:

- «Адаптація». Індивід не тільки сприймає норми і цінності соціального середовища, але і будує на їх основі свою діяльність і відносини з людьми, головною метою стає повна самореалізація, а коло спілкування та інтересів значно розширюється;
- «Самосприйняття». Рівень дружнього-ворожого ставлення до себе; здатність особистості оцінювати свої сильні і слабкі сторони;
- «Сприйняття інших». Рівень дружнього-ворожого ставлення до інших;
- «Емоційна комфортність». Відображає характер переважних емоцій в житті;
- «Інтернальність». Інтернальна особистість оцінює всі значимі події, що відбуваються з нею, як результат її власної діяльності;
- «Прагнення до домінування». Відображає ступінь прагнення людини домінувати в міжособистісних стосунках.

З урахуванням вище означеного, для дослідження адаптації майбутніх учителів початкових класів нами проведено анкетування студентів першого та другого курсу (відповідно 34 та 35 студентів) Мукачівського університету. Наводимо фрагмент запропонованої анкети.

1. Чи подобається Вам, що стали студентом нашого навчального закладу?

А однозначно так	Б переважно так	В по-різному	Г переважно ні	Д однозначно ні
------------------	-----------------	--------------	----------------	-----------------

2. Які стосунки склались у Вашій групі?

А доброзичливі	Б кожен сам по собі	В неприязнь	Г важко сказати
----------------	---------------------	-------------	-----------------

3. Студентське життя в порівнянні зі шкільним:

А більш цікаве	Б не має ніяких відмінностей	В менш цікаве
----------------	------------------------------	---------------

4. Як Ви звикаєте (звикли) до системи навчання у ВНЗ (новизна у процесі навчання, нові форми і методи організації навчання тощо)?

5. Як Ви звикаєте (звикли) до необхідності більше навчатись самостійно?

6. Як Ви звикаєте (звикли) до пошуку інформації в бібліотеці ВНЗ?

7. Як Ви звикаєте (звикли) до нових умов студентського життя (оточення, незвичний режим діяльності, ведення власного бюджету тощо)?

8. Як Ви налагоджуєте (налагодили) стосунки в студентській групі?

А дуже важко	Б переважно важко	В по-різному	Г переважно легко	Д дуже легко
--------------	-------------------	--------------	-------------------	--------------

9. Чи відчуваєте себе психологічно комфортно під час навчальних занять?

А однозначно так	Б переважно так	В по-різному	Г переважно ні	Д однозначно ні
------------------	-----------------	--------------	----------------	-----------------

Результати, отримані в процесі анкетування, представлено в табл. 1.

Результати (%) анкетування студентів першого та другого курсу

№ питання	А		Б		В		Г		Д	
	1 к	2 к	1 к	2 к	1 к	2 к	1 к	2 к	1 к	2 к
1	23,5	20,0	47,1	40,0	17,6	25,7	11,8	14,3	0	0
2	97,1	77,1	2,9	14,3	0	0	0	8,6		
3	79,4	85,7	8,8	14,3	11,8	0				
4	26,5	5,7	38,2	31,4	29,4	57,1	5,9	2,9	1,6	0
5	17,6	22,9	38,2	14,3	35,3	42,9	8,8	17,1	1,6	0
6	0	2,9	5,9	8,6	64,7	62,9	23,5	22,9	12,9	5,9
7	5,9	0	8,8	8,6	26,5	42,9	47,1	25,7	9,8	11,8
8	0	0	2,9	0	20,6	14,3	55,9	68,6	24,2	20,6
9	5,9	8,6	40,3	32,4	27,4	41,2	20,6	5,7	0	2,9

Отримані результати, на нашу думку, свідчать про те, що:

- більшість студентів обох курсів задоволені тим, що стали студентами університету (питання 1), досить добре налагодили стосунки в групі (питання 8), як наслідок, у студентській групі встановлений сприятливий доброзичливий клімат (питання 2). Майбутні вчителі також вважають студентське життя в порівнянні зі шкільним більш цікавим (питання 3);

- основна частина студентів першого курсу відчуває дидактичні труднощі, адаптація відбувається досить важко (новизна у процесі навчання, нові форми і методи організації навчання тощо). На другому курсі кількість таких студентів суттєво зменшується (питання 4). Аналогічна ситуація щодо вміння навчатись самостійно (питання 5).

- більшу психологічну комфортність відчувають на заняттях студенти другого курсу (питання 9), проте на обох курсах, як показує дослідження, потрібно звернути увагу викладачів на покращення цього показника;

- краще студенти першого та другого курсу адаптувались до пошуку інформації в бібліотеці ВНЗ (питання 6), а також до нових умов студентського життя (оточення, незвичний режим діяльності, ведення власного бюджету тощо; питання 7); проте для частини молоді це ще є певною проблемою (питання 6 та 7).

Дане дослідження буде продовжено, аби збільшити обсяг вибірки, виявити найбільші труднощі адаптації майбутніх учителів початкової школи до навчання в університеті, їх причини та підходи до усунення.

Література:

1. Дубровин Д. Н. Психологическая адаптация как фактор личностного самоопределения : автореф. дис. на соискание научн. степени канд. психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология» / Д. Н. Дубровин. – М., 2006. – 23 с.
2. Дябел Л.І. Соціалізація студентів-першокурсників в умовах педагогічного університету: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Л. І. Дябел. – К., 2008. – 21 с.
3. Шик М.П. Адаптація студентів педагогічного коледжу до професійної діяльності в процесі фахової підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / М. П. Шик. – Черкаси, 2010. – 20 с.